

Αποβιομηχάνιση: ένα καθαρά γλωσσικό ζήτημα*

Ένα από τα πράγματα που μπορεί να πέσουν βαριά στο στομάχι είναι αυτή η λέξη «αποβιομηχάνιση», μια εννοιολογική κατασκευή που μοιάζει πολύ με τζατζίκι: παίρνεις μπόλικο στερεότυπο, μερικά ιδεολογήματα λιωμένα στο γουδί ή περασμένα από ειδική πρέσα, μια πρέζα ψέμα και τριμμένες αυταπάτες, κατά προτίμηση μικροαστού. Τα ρίχνεις όλα αυτά σε μεγάλο δοχείο, ενίοτε και βαρέλι, ανακατεύεις με το χέρι και ...έτοιμο. Το σερβίρεις και όπως κάτσει. Για να μην παρεξηγηθώ, το τζατζίκι είναι ωραίο και καθόλου βλαπτικό για το στομάχι, ενώ η αποβιομηχάνιση απλά δεν τρώγεται. Αυτά συμβαίνουν όταν ακολουθείς μαγειρικές λύσεις στην επιστήμη.

Με δεδομένη την καταστατική μου απέχθεια για την έννοια της αποβιομηχάνισης, θα προσπαθήσω να την εξετάσω δίνοντάς της μια ευκαιρία, αυτήν την ευκαιρία μάλιστα που δεν της έχουν δώσει αυτοί που την επικαλούνται. Κι αυτό διότι η αποβιομηχάνιση δεν ορίζεται από τους προπαγανδιστές της, απλά σερβίρεται ως ορντέβρ στο καθημερινό υποχρεωτικό μας γεύμα με τις “αυταπόδεικτες” αλήθειες της αστικής ιδεολογίας. Κι αν καταπίνεται εύκολα είναι γιατί γλιστράει ύπουλα πίσω από εικόνες με σβηστά φουγάρα, εικόνες από περιοχές όπως το Γκάζι και του Ψυρρή, όπου κάποτε χτυπούσε η καρδιά της εργατικής Αθήνας και σήμερα έχουν μετατραπεί σε τόπους μαζικής νυχτερινής εξόδου.

Γινόμαστε σταδιακά χώρα υπηρεσιών, γκαρσόνια της Ευρώπης που τρώνε από το μόχθο άλλων, δεν παράγουμε τίποτα και με μπαγαποντιά που πηγάει από τον πλανευτή ελληνικό ήλιο καταφέρνουμε να βάζουμε στο χέρι βιομηχανικά προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, αυτοκίνητα, κινητά και τηλεοράσεις κατά βάση. Αυτό είναι το λογύδριο διανθισμένο με διάφορα άλλα ψωροεπιχειρήματα που είναι «αδιαμφισβήτητα». Κάθε αντίρρηση μπορεί να αντιμετωπιστεί με το αφοπλιστικό «έλα μωρέ, μην πας μακριά, δεν είδες τι έγινε με [...]» και παρατίθεται ένα παράδειγμα που τα λέει όλα, συνήθως μάλιστα με υπονοούμενο. Δεν χρειάζεται άλλη περιγραφή μιας και όλοι μας είμαστε εξοικειωμένοι με τη μία ή την άλλη μορφή αυτής της σάλτσας.

Εδώ θα κρατήσουμε μια στάση περιέργη για τον παραπάνω τρόπο σκέψης – θα σταθούμε στα γεγονότα, ξεκινώντας καχύποπτοι εφόσον πρέπει να είναι πάρα πολύ πλανευτής αυτός ο ήλιος για να ξεγελάει συστηματικά τα διεθνή μονοπώλια που δέχονται να ανταλλάσσουν τα ωραία και ακριβά τους γκατζετάκια με τις υπηρεσίες των γκαρσονιών της Γαύδου και της

Αλονήσου. Πώς θα μάθουμε με στοιχεία τα συστατικά της παραγωγής σε αυτόν τον τόπο; Από την κλαδική σύνθεση του ΑΕΠ. Ευτυχώς, το ΑΕΠ, δηλαδή η συνολική ετήσια παραγωγή σπάει σε υποκλάδους ώστε να ξέρουμε ότι από τη γεωργία έρχεται αυτό το μέρος κι από τις τράπεζες το άλλο.

Θα συμφωνήσουμε επίσης να πάρουμε στοιχεία πριν από την κρίση, για να δούμε τι γινόταν τις καλές εποχές. Σε άλλο σημείωμα μπορούμε να ασχοληθούμε με την κατάσταση εν καιρώ κρίσης. Τέλος, να μην πάρουμε νούμερα από μια χρονιά και μας κατηγορήσουν για μεροληψία, ούτε από την ΕΣΥΕ και μας πάνε για αναξιπιστία. Θα πάρουμε μια ξένη βάση, την EUKLEMS, και το μέσο όρο των ετών 2005-2007. Πρώτα θα συμφωνήσουμε τι είναι βιομηχανία και στο τέλος θα δούμε την εξέλιξη της ανά τα χρόνια. Πάμε να δούμε τα στοιχεία, λοιπόν.

Η ετήσια παραγωγή μας αποτελείται από γεωργία και κτηνοτροφία κατά 5%. Κατά αυτό το μέρος δεν τρώμε το ψωμί κανενός ξένου, κι αν δεν ήταν η ΚΑΠ άλλοι θα συνέχιζαν να τρώνε το ψωμί το δικό μας. Βέβαια η αγροτική παραγωγή δεν έχει φουγάρα και τιμινιέρες· άρα, με το σκεπτικό ότι βιομηχανία ίσον φουγάρο, η γεωργία και η κτηνοτροφία δεν είναι βιομηχανίες· άρα και η συστηματική τους μείωση δεν συνιστά αποβιομηχάνιση! Τέλος πάντων, ακόμα και οι γλοιωδέστεροι αστοί παραδέχονται ότι η μείωση της αγροτικής παραγωγής συνιστά αποβιομηχάνιση, αλλά ήθελα να τονίσω το γελοίο του όρου και που μπορεί να φτάσει.

Από εξόρυξη και μεταποίηση – που είναι σίγουρα παραγωγικά γιατί οι εργαζόμενοι ιδρώνουν πολύ, ενίοτε μαυρίζουν ή καφετίζουν και γενικώς είναι οι κατεξοχήν βιομηχανίες – έρχεται το 12%. Βέβαια, και σε αυτούς τους κλάδους υπάρχουν υπάλληλοι γραφείου, επιστήμονες και γενικώς άνθρωποι που δεν βουτάνε στο γράσο καθημερινά και δεν κάνουν μηχανικές κινήσεις για 10 ή 12 ώρες. Χωρίς (και) αυτούς όμως δεν γίνεται ούτε εξόρυξη ούτε μεταποίηση, οπότε θα κάνουμε τα στραβά μάτια και θα θεωρήσουμε ότι όλο το προϊόν του κλάδου είναι βιομηχανικό. Φανταστείτε το αντίθετο – ένα γερμανικό αυτοκίνητο που θα είναι κατά ένα ποσοστό, πχ τα 2/5, μη βιομηχανικό προϊόν! Και καλά, έχουμε κάνει τόση φασαρία για την έκκριση σωματικών υγρών και δεν θα βάλουμε στη βιομηχανία τις κατασκευές; Δηλαδή οι οικοδόμοι μας είναι κι αυτοί γκαρσόνια των ευρωπαίων; Ντροπή! Πάρε άλλο ένα 8%.

Με το ίδιο κριτήριο της βαρβατίλας περνάνε εύκολα κι οι νταλικιέρηδες. Το πρόβλημα του φιλισταίου με τους τελευταίους είναι ότι το αποτέλεσμα της δουλειάς των νταλικιέρηδων δεν είναι απτό, δηλαδή δεν το πιάνει κανείς. Αυτό είναι μέγα λάθος! Για πιάσε γερμανική τηλεόραση χωρίς νταλικά και κινέζικο αυτοκίνητο χωρίς καράβι, και τα ξαναλέμε. Ή άλλη λύση είναι να πας ο ίδιος στη Γερμανία ή στην Κίνα, αλλά πάλι θα χρειαστεί μεταφορικό μέσο και μαζί μ' αυτό, δυστυχώς, οδηγός, μηχανικός, ηλεκτρολόγος, πλήρωμα. Μάλιστα, για την Ελλάδα ο κλάδος των μεταφορών είναι πηγή καθαρού εισοδήματος από το εξωτερικό, άρα είναι διπλά χρήσιμος. Κι αν την ώρα που μεταφέρεται ένα εμπόρευμα, μπει στο καράβι κι ένας επιβάτης, δε χάθηκε κι ο κόσμος. Ένα παραπάνω κέρδος για τον εφοπλιστή είναι. Άρα, μην το ζορίσουμε άλλο· άλλωστε και οι νταλικές και τα καράβια έχουν φουγάρα που καπνίζουν· να το βάλουμε κι αυτό το 6% στη βιομηχανία χωρίς αντιρρήσεις. Μαζί με αυτό φτάσαμε αισίως στα 31%, δηλαδή στο ένα τρίτο.

Συγγνώμη, με την παραγωγή ενέργειας και νερού υπάρχει κάποια αντίρρηση ότι είναι βιομηχανίες; Κι εδώ έχουμε φουγάρα και μηχανές, πιο κυριλέ βέβαια, αλλά κάνε πώς τα σταματάς να δεις αν θα δουλέψει οτιδήποτε από τα προηγούμενα. Αυτά είναι μόνο το 1,5% του ΑΕΠ – μικρό ποσοστό, αλλά θαυματουργό γιατί έχει σχεδόν μηδενική ελαστικότητα ζήτησης (σπόντα για ιδιωτικοποιήσεις – κρατήστε την και βλέπουμε).

Πάμε τώρα σε ένα θέμα λίγο πιο περίπλοκο, ομολογουμένως: τηλεπικοινωνίες. Πολύ κυρίλα, συχνά γραβατωμένη, λίγος ιδρώτας, δεν πιάνεται το προϊόν, δεν υπάρχουν φουγάρα, παρά μόνο κεραίες. Στο μυαλό του μέσου τηλεθεατή τηλεπικοινωνίες σημαίνει «χρόνος ομιλίας με τους κολλητούς και τις κολλητές» κι άμα λάχει «ψήφος στη Γιουροβίζιον με sms». Εδώ θα πρέπει να επικαλεστώ την θέση του γνώστη για να σας βεβαιώσω ότι χωρίς τηλεπικοινωνίες όλων των ειδών, το αποτέλεσμα στην παραγωγή είναι παρόμοιο με αυτό που συμβαίνει όταν απουσιάζει ηλεκτρικό ρεύμα: χάος. Είναι αλήθεια όμως, ότι ένα κομμάτι του κλάδου είναι υπηρεσία, και τα δύο δεν διαχωρίζονται. Όλος ο κλάδος συνεισφέρει 3% στο ΑΕΠ οπότε διαλέξτε εσείς τι μέρος θα βάλετε σαν αναγκαίο συστατικό της βιομηχανίας. Εδώ παίρνεται εντελώς αυθαίρετα το μισό (1,5%). Έτσι φτάνουμε στρογγυλά το 35%.

Από το εμπόριο ερχόταν το 14% και από τα χρηματομεσιτικά το 21%. Εδώ έχουμε την καθαρή περίπτωση εμπορικού κέρδους και τόκου. Αυτό το 35% μπορεί να είναι απολύτως αναγκαίο για όλο το κεφάλαιο, αλλά πράγματι δεν παράγει απολύτως τίποτα για την κοινωνία πέρα από καλαμάκια για το ρούφηγμα του αίματος του λαού.

Έχουμε λοιπόν καθαρή ισοπαλία! *Καλοί βιομήχανοι – Παράσιτα*: σημειώσατε Χ. Φοβερό ντέρμπι κυρίες και κύριοι!! Θα πάμε αναγκαστικά σε παράταση, αναζητώντας το νικητή στο υπόλοιπο 30%, τους αναποφάσιστους... Και ξεκινάμε από τον μεγάλο αστέρα της εποχής, τον τουρισμό.

Υπάρχει ένα ζήτημα με την περιβόητη «βιομηχανία τουρισμού». Αυτή όντως δεν κάνει για βιομηχανία, να λέμε του στραβού το δίκιο. Τώρα, πώς γίνεται αυτοί που μιλάνε για αποβιομηχάνιση να εκθειάζουν τις προοπτικές της βιομηχανίας τουρισμού, αυτό είναι από τα συνηθισμένα αποτελέσματα της γνώριμης άσκησης: περπατάω με το κεφάλι, σκέφτομαι με τα πόδια.

Υπάρχουν πολλά ζητήματα με τον τουρισμό. Πρώτον, δεν υπάρχει σαν κατηγορία και είναι πολύ λογικό. Τι θα πει τουρισμός; Τις μεταφορές τις έχουμε μετρήσει, την οικοδομή την έχουμε μετρήσει, τι μένει; Ξενοδοχεία και εστιατόρια. Προκαταβολικά να πούμε ότι αυτά πιάνουν 8,5% και περιλαμβάνουν το μεγάλο ξενοδοχείο της Ρόδου με τις χιλιάδες κλίνες και τα all-inclusive, και το κουτούκι του Μάκη, το γνωστό Καλαμπαλίκι, για τους μερακλήδες του είδους. Η πρώτη κατηγορία μετατρέπει εισόδημα σε κεφάλαιο. Αυτή η διαδικασία την κάνει βιομηχανία στα μάτια των αστών. Παρ' όλ' αυτά δεν είναι. Η «παραγωγικότητα» του κλάδου έγκειται στη δυνατότητα των Χίλτον να παράγουν κέρδος. Το Καλαμπαλίκι, απ' όσο ξέρω, αποφέρει ένα μεροκάματο στο Μάκη. Τα κουτούκια, μπαρακία, καφενεία (ακόμα και η Ρόδος έχει τον Κρητικάκη της) και τα λοιπά μαγαζάκια του είδους είναι σίγουρα υπηρεσίες, και μάλιστα μερικές ανεκτίμητες. Τι μέρος είναι αυτό από το 8,5% μη με ρωτάτε, αλλά δεν έχει και πολύ νόημα. Το 2009 το συνολικό ποσοστό είχε πέσει στο 7% κυρίως

λόγω κλεισίματος των μικρών. Σε λίγο θα πάει στο 6% και θα είναι όλο μεγάλοι εκτός από κάτι παράνομα καταγώγια που θα επαναφέρουν τους τεκέδες με σύγχρονη μορφή.

Μας λείπει ένα διόλου ευκαταφρόνητο 21,5%. Αυτό είναι άμυνα (7,5%), εκπαίδευση (4,5%), υγεία και κοινωνική εργασία (6%), αθλητικές υπηρεσίες και άλλες κοινοτικές και κοινωνικές υπηρεσίες (3%) και υπηρετικό προσωπικό (0,5%). Τα παραπάνω βγαίνουν σε κρατικά και ιδιωτικά, με τάση να αυξάνονται τα δεύτερα έναντι των πρώτων. Τίποτα από όλ' αυτά δεν είναι βιομηχανία. Κάποια είναι χρήσιμα κυρίως για το κεφάλαιο (άμυνα και υπηρέτες) και κάποια φαίνεται να αφορούν κυρίως το λαό (εκπαίδευση και υγεία). Όμως η εκπαίδευση και η υγεία, αλλά και οι αθλητικές υπηρεσίες σε ένα βαθμό διαχωρίζονται σημαντικά από τα άλλα. Είναι έμμεσο συστατικό όλου του δραστηριοποιούμενου κεφαλαίου της χώρας, συνεπώς και της βιομηχανίας γιατί διαμορφώνουν και επιδιορθώνουν την εργατική δύναμη, δηλαδή το μυαλό και το σώμα του εργάτη. Αν αυτά πάψουν εντελώς να υπάρχουν, θα συμβεί το ίδιο με αυτό που γίνεται όταν κόβεται το ρεύμα: πάλι χάος. Από μία άποψη και ο στρατός έχει μια τέτοια «διαπαιδαγωγική» πτυχή, αλλά ας μην το τραβήξουμε προς τα εκεί.

Για να δούμε: έχουμε «αποβιομηχάνιση» με ταυτόχρονη αύξηση των υπηρεσιών; Θα δούμε το μέσο όρο των ετών 1982-4, 1990-2 και 1997-9 και θα τα συγκρίνουμε με τα παραπάνω. Η βιομηχανία έπεσε αντίστοιχα από 50%, σε 44% και 35%. Από τότε μένει σταθερή με εσωτερική αναδιάρθρωση. Σε αυτό σημειώστε ότι τη μεγάλη πτώση την έχει η αγροτική παραγωγή (12, 10, 8 και εσχάτως 5%) και ακολουθεί η καθαρή μεταποίηση (χωρίς την εξόρυξη: 21.5%, 17%, 12% και τώρα 12%) που σε μεγάλο μέρος οφείλεται στην κλωστοϋφαντουργία.

Τα «παρασιτικά» ανέβηκαν πολύ λίγο σε σχέση με τον ντόρο από 28% στις αρχές του 1980 σε 32% δέκα χρόνια μετά για να σταθεροποιηθούν στο 35% από τα τέλη του 1990. Οι φιλιπινέζες και οι μπάτλερ των βιομηχάνων διπλασιάστηκαν από 0,2% το 1982-4 σε 0,5% πριν την κρίση (όσο δηλαδή και η εξόρυξη και λίγο παραπάνω), ενώ τα όπλα πήραν 50% αύξηση από το 5% στο 7,5%. Η παιδεία και η υγεία ακολούθησαν την εξής διαδρομή: 3%, 4%, 5%, 4,5% η πρώτη και 3,5%, 4,5%, 5,5%, 6% η δεύτερη. Να θυμίσουμε βέβαια ότι πριν το 1980 δεν υπήρχε εθνικό σύστημα υγείας και τα σχολεία κάναν τριπλοβάρδιες. Για όσους δεν τα πρόλαβαν αυτά, δεν πειράζει, θα έχουν τώρα μια δεύτερη ευκαιρία.

Πού καταλήγουμε; Καταρχήν, διαπιστώσαμε ότι το τζατζίκι είναι για το τραπέζι και η αποβιομηχάνιση για τα σκουπίδια. Από τα μέσα του 1990 και δώθε δεν υπάρχει καμιά αποβιομηχάνιση, παρόλο που η αγροτική παραγωγή συνεχίζει να πέφτει, και οι κλωστοϋφαντουργίες στην Ελλάδα αραχνιάζουν. Άλλοι βιομηχανικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν ώστε να ισοσκελίσουν αυτές τις μειώσεις. Παρεμπιπτόντως βλέπετε και με νούμερα τι καλό μας έκανε η Κοινή Αγροτική Πολιτική και πόσο ενίσχυσε την παραγωγή μας η Ευρωπαϊκή Ένωση. Μιας και βρωμίσαμε το στόμα μας με την ΕΕ, αυτό που φαίνεται καθαρά είναι μια αναδιάρθρωση των βιομηχανιών που εκμεταλλεύεται την ελευθερία κίνησης κεφαλαίου τόσο παραγωγικού προς τα Βαλκάνια, όσο και εμπορευμάτων σαν κόμβος μεταξύ Γερμανίας και Κίνας. Δεν πρόκειται δηλαδή καθόλου περί αποβιομηχάνησης παρά περί προσαρμογής στον ειδικά ευρωενωσιακό καταμερισμό εργασίας.

Από αυτά τα απλά στοιχεία μπορούν να βγουν πάρα πολλά συμπεράσματα, όπως για την πηγή της ανάπτυξης που έρχεται, το μέλλον των αγροτών, τα νέα χρυσά κουτάλια, τον φέρελπι τουρισμό και τις κακές τράπεζες που θέλουν ρύθμιση γιατί έχουν γιγαντωθεί και μας τρώνε. Αυτοί που μας τρώνε είναι αυτοί που σερβίρουν το κουτόχορτο για τζατζίκι αποβιομηχάνισης, θέλοντας να σπείρουν στον εργάτη την απαισιοδοξία για κάθε άλλη προοπτική. Να πείσουν ότι για την ψωροκώσταινα και πολύ μας είναι ένα ράντζο στο κέντρο υγείας, αφού δεν μπορούμε να φτιάξουμε νοσοκομείο. Άκου, δεν μπορούμε να φτιάξουμε νοσοκομείο! Λες και όσα νοσοκομεία έχουμε μας τα κάνουν δωρεά οι εξωγήινοι ή ο Μάρσαλ.

Το πρόβλημα αγαπητέ αναγνώστη είναι καθαρά γλωσσικό, όχι οικονομικό, και έχει να κάνει με τις προσωπικές αντωνυμίες. Στα ελληνικά τις τρώμε και μπερδευόμαστε. Αν λέγαμε: «εμείς δεν έχουμε βιομηχανία» θα βλέπαμε ότι η πρόταση είναι προβληματική, γιατί κάποιος έχουν. Δηλαδή θα έμπαινε πιο καθαρά το θέμα «ποιοι είμαστε εμείς». Ενώ, με το «δεν έχουμε βιομηχανία» γινόμαστε όλοι συνεταιράκια. Η σωστή πρόταση λοιπόν, για την οποία σε παίδεψα μέχρι εδώ και η οποία στέκει τόσο από οικονομικής όσο και γλωσσικής άποψης είναι η ακόλουθη (μου επιτρέπεις τα κεφαλαία):

ΕΜΕΙΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Υποσημείωση: Μέχρι *εμείς*, η πλεμπάνγια, να ενηλικιωθούμε και να το αποφασίσουμε θα τη διαχειρίζονται οι αστοί σαν κηδεμόνες μας

Γιώργος Λαμπρινίδης

Δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο ιστολόγιο [Lenin Reloaded](#), στις 4/3/2013

* Ευχαριστώ το Νίκο Ζαρταμόπουλο για τα χρήσιμα σχόλιά του.